

Sporda Kayırmacılık; Dövüş Sporcuları Üzerine Bir İnceleme

Yavuz ÖNTÜRK¹, İbrahim ŞAHİN¹, Mevlüt YILDIZ², Rıfat YAĞMUR³

ORJİNAL ARAŞTIRMA

¹Yalova Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi
Yalova/Türkiye

²Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi Muğla/Türkiye

³Afyon Kocatepe Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi Afyon/Türkiye

Sorumlu Yazar: Yavuz ÖNTÜRK

Orcid ID: 0000-0001-5472-8652

Öz

Araştırmanın sporda kayırmacılığın, sporcu deneyimleri ile belirlemek ve kayırmacılık davranışını temsil eden kronizm, nepotizm ve favorizm kavramları ile değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma modeli esas alınarak, kişisel görüşme (röportaj) tekniği ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, güreş, boks, kick boks, muay thai, wushu, karate ve taekwondo branşlarında müsabık olan, kategori fark etmeksizin Milli takım seviyesine ulaşmış, uluslararası dereceleri olan ve en az bir Türkiye şampiyonluğu bulunan, gönüllü katılım sağlayan, 7 kadın (%50) ve 7 erkek (%50) olmak üzere toplam 14 sporcu oluşturmaktadır. Katılımcılar ile yapılan görüşmeler her bir araştırmacı tarafından birden fazla dinlenerek, vermiş oldukları cevaplar bilgisayar ortamında yazılı dokümana dönüştürülmüştür. Verilerin analiz kısmında içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Sonuç olarak sporda kayırmacılık davranışlarını antrenör, yönetici ve hakemlerin uyguladığı, özellikle favorizm (eş, dost, arkadaş), nepotizm (kan bağı, akraba) ve kronizm (politik, fikir, görüş yakınlığı) gibi kayırmacılık uygulamalarının yaygın olduğu tespit edilmiştir. Sporda kayırmacılığın hedeflere ulaşmada ciddi bir engel ve sporu bırakma düşüncesine yol açtığı ve kayırmacılığın önlenmesine istinaden sporcuların karamsar düşüncede oldukları çalışma sonuçları arasında yer almaktadır.

Anahtar kelimeler: Spor, Kayırmacılık, Dövüş sporcuları

Favoritism in Sports; An Overview of Combat Athletes

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 15.03.2021

Kabul Tarihi: 21.04.2021

Online Yayın Tarihi:
28.04.2021

Doi: 10.38021/910323

Abstract

The study was conducted to determine favoritism in sports with the experiences of athletes and to evaluate it with the concepts of cronyism, nepotism and favoritism, which represent favoritism behavior. In the study, based on the qualitative research model, a semi-structured interview form with a personal interview technique was used. The study group, wrestling, boxing, kick boxing, muay thai, wushu, which contestant in karate and taekwondo branch, category difference reached without the national team level, with international degrees and having at least a Turkey championship, providing voluntary contributions, 7 women (% 50) and 7 men (50%) constitute a total of 14 athletes. Interviews with the participants were listened to more than once by each researcher, and their answers were transformed into a written document in computer environment. Content analysis technique was used in the analysis part of the data. As a result, it has been determined that nepotism practices such as favorism (spouse, friend, friend), nepotism (blood relation, relatives) and cronyism (political, opinion, closeness of opinion) are common in sports. It is among the results of the study that nepotism in sports is a serious obstacle in reaching the goals and causes the thought of quitting sports and the athletes have pessimistic thoughts based on the prevention of nepotism.

Keywords: Sport, Favoritism, Combat athletes

Giriş

Davranış, insanların bütün eylemlerini etki ve tepkilerini karşılayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Davranış kavramının temelini insan ve hayvan faaliyetleri oluşturmaktadır. Dolayısıyla davranış, tutum, hareket tarzı ve gidiş kavramları yansıtabilmektedir. Nedenli, güdümlü ve amaca yönelik olan davranış, insan veya hayvanın tek veya toplu olarak gösterdiği faaliyet olarak ifade edilmektedir (Kolasa, 1969, Larousse, 1992, Erdoğan, 1997; Şimşek, Çelik ve Akgemci, 2015).

Geçmiş zamanlardan bu yana bilim insanları davranış üzerine araştırmalar yapmaktadır. Yapılan araştırmalarda, insanoğlunun toplum içerisinde yapmış olduğu belirli bir dizinde devam eden davranışlara çeşitli isimler vermişlerdir. Bunlar bir olgu olarak literatürde kabul gören ve süre gelen davranış biçimleridir. Kayırmacılık alt faktöründe; kronizm, favorizm ve nepotizm de bu davranış çeşitlerindedir.

Kayırmacılık kavramı üzerine birçok tanımlama mevcuttur. Yapılan tanımlamaların genelinde ortak görüş olarak kendine herhangi bir sebepten ötürü yakın ilişki içinde bulunan kişi veya gruplara ayrımcılık davranışı olarak düşünülmektedir. Türk Dil Kurumunun (1988) sözlüğünde, Kayırmacılık; “Birini, başkalarının veya işin zararı pahasına tutmak, haksız yere kolaylıklar sağlamak, iltimas etmek” şeklinde ifade edilmektedir.

Favoritizm kavramsal olarak toplumsal ve siyasal yapıda sıkça karşımıza çıkan (Aytaç, 2010) ve kültürel farklılıklara göre tanımlaması değişiklik gösteren (Büte, 2011), bir birey veya topluluğun lehine hak ve adaletten sapma eğilimi olarak ifade edilmektedir (Erdem, 2010; Erdem, Çeribaş, ve Karataş, 2013). Kayırmacılık, basit bir gözlemlene yöntemi ile fark edilebilen her pozisyondan insanın yakınlık görüp bağlamı kurduğu, resmi ve sosyal ilişkileri informal kanal aracılığıyla yürütmeye çalıştığı bir uygulamayı ifade etmektedir. Genel anlamıyla örgütsel açıdan kayırmacılık; kamuda her türlü atama veya terfi görevlendirmelerde, akrabalık (nepotizm) veya arkadaş-dost (kronizm) ilişkilerine dayalı, aynı zamanda siyasal ve din temelli yakınlık ilişkilerine esasen yapılması olarak ifade edilmektedir (Özkanan, 2013).

Kayırmacılık, iş ortamında kişisel yakınlıklarla tercihen yapılan ve kasıtlı kayırmacılıkları kapsar. Tıpkı ebeveynler arasında hiç istenilmeyen bir durum olsa bile bazı durumlarda tercih ettikleri fertler bulunmaktadır. İş yerlerinde de yöneticiler terfi ve görevlendirmelerde maalesef kabul etmemelerine karşın kayırmacılık yapmaktadır (Drew, 2010, Kluger, 2011, Korn, 2011; Indvik, 2012). Bir başka tanımlamada Kayırmacılık; “bir kişi veya grubun lehine olarak, hak ve adaletten sapma eğilimi olarak ifade edilmektedir (Erdem, 2010; Kavasoğlu, 2017). Kayırmacılık bireylerin informal ilişki üzerinden yakın oldukları, resmi ve sosyal iletişimi de bu informal yapı içerisinde kurdukları bir uygulamayı ifade etmektedir (Kavasoğlu, Özer ve Yenel, 2016). Kayırmacılık, toplumsal vicdanı rahatsız edici eylemleri barındırmaktadır. Toplum bu davranışı bir ayrımcılık olarak görmekte ve kayırmacılık yapanları kabul etmemekle birlikte eleştirip, kayırmacılığı olumsuz

davranışlar arasında nitelendirmektedir. Ayırmıcılık eylemi içeren kayırmacılığın olumsuz ve eleştirilen bir eylem olması oldukça doğaldır (Asunakutlu, 2010). Kronizm tanışma kaynaklı ilişkilere dayalı olarak kamu ve özel sektörde karşılaşılan bir kayırmacılık türüdür. Kronizm, işe alım noktasında yetkili kişilerin aynı okuldan mezun olma, aynı memleketten olma ve bunlara benzer birçok tanışıklık sebebiyle kendine yakın olan kişilere belli pozisyon ve durumlarda öncelik vermesi olarak ifade edilmektedir. Nepotizm uygulamaları, akrabalık ilişkilerinin ve geleneksel bağların yoğun ve güçlü olduğu topluluklarda aile işletmesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Kartal ve Yıldırım, 2019).

Büte (2011)' e göre, Nepotizmde kayırmacılık eylemine esas olan şey kan bağı iken; favorizm de eş-dost, arkadaş ve tanıdıklar; kronizm de ise politik tercihler açısından yakınlıktır. Dolayısı ile Kayırmacılık üç başlık altında incelemiştir;

1) Kronizm, 2) Nepotizm, 3) Favorizm.

Sporde favorizm: “Spor organizasyonunun her aşamasında, antrenör, hakem, yönetici veya diğer organizasyon görevlilerinin, eşitlik ve hakkaniyet unsurlarını göz ardı ederek, çeşitli gerekçelerle bir sporcuyu veya bir takımı kayırması ve rakiplerinden üstün konuma getirmesi” olarak ifade edilmektedir (Kavasoğlu, Özer ve Yenel, 2016).

Tüm ifadelerle bakıldığında kayırmacılık davranışının sınıflandırılması, yapılan kayırmacılık türüne göre adlandırılmalarının olduğu anlaşılmaktadır. Bu tür davranışların adlandırılıp tanımlanması maruz kalınan davranışın tanımlanması açısından önem arz etmektedir. Bireyler hangi davranışa maruz kaldıklarını bildikleri zaman başa çıkma, önlem alma gibi düşünce ve eylemde bulunabilmektedir. Kayırmacılık kavramı geçmişten günümüze kadar var olan bir gerçek olarak karşımıza çıkarken özellikle son dönemlerde spor çalışmalarında bilimsel araştırmalara konu olmaktadır (Sutter ve Kocher, 2004; Erturan-Öğüt ve Şahin, 2014; Kavasoğlu ve Yenel, 2017; Kavasoğlu ve Yenel, 2018; Turan, 2020;). Spor olgusu kapsamında kayırmacılık çalışmalarının daha gerekli olduğu düşünülmekte ve engel olunması adına farkındalık oluşturulması için önem arz ettiği düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı, spor olgusu içinde kayırmacılık davranışlarına genel bir bakış ile yapılan kayırmacılık davranışlarının yaygınlığı, türü ve sıklığı hakkında değerlendirme yapılmasıdır. Araştırma amacına istinaden, sporda kayırmacılık davranışlarının belirlenmesinde çalışma grubunu oluşturan sporculara yöneltilen sorulara içtenlik ve samimiyetle cevap verdikleri, yöneltilen soruların sporda kayırmacılık davranışları tespit eder niteliğe sahip olduğu varsayılmıştır. Araştırma çalışma grubu, yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları ile sınırlandırılmıştır.

Bu çalışmada kayırmacılık davranışları Büte (2011)'nin değerlendirilmesi esas alınarak üç biçimde incelenmiştir. Bunlar “nepotizm, favorizm ve kronizmdir. Nepotizmde kayırmaya konu olan şey kan bağı iken; favorizm de eş-dost, tanıdıklar; kronizm de ise politik tercihe yakınlıktır. Bu

araştırmada nepotizm ve favorizm kavramları birlikte kullanılmıştır. Yani akraba kayırmacılığı yanında eş-dost ve tanıdıkların kayırılmasını içermektedir. Kronizm kavramı ise politik tercihe yakın olanların kayırılmasıdır” (Büte, 2011).

Gereç ve Yöntem

Gereç ve yöntem bölümünde araştırmanın amacı, modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, veri toplama aracı ve analizi ile ilişkili bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı sporda kayırmacılığın, sporcu deneyimleri ile belirlemek ve kayırmacılık davranışını temsil eden kronizm, nepotizm ve favoritizm kavramları ile değerlendirmektir.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma modeli esas alınarak, kişisel görüşme (röportaj) tekniği ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu teknik, araştırmacı tarafından önceden sormayı planladığı soruları içeren protokolü aracılığı ile görüşmenin akışına göre değişiklik gösterebilen, katılımcının yanıtlarına derinlik ve ayrıntı kazandıran, yan ve alt sorularında olabileceği esnek bir araştırma modelidir. Kişinin açık uçlu sorulara vereceği özgür yanıtlar çerçevesinde onun düşüncelerini, duygularını ya da görüşlerini daha doğru bir biçimde öğrenmek olanaklıdır (Türnüklü, 2000). Ayrıca hem sabit seçenekli cevaplamayı hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi birleştirir (Büyüköztürk ve Ark.,2019). Görüşme için hazırlanan soruların bir grup birey ile denenmesi ve deneme sonucuna istinaden bazı ifade değişikliklerinin yapılması ayrıca gerekirse farklı soruların yazılması önem arz etmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2003; Çolak ve Uzuner, 2004).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Güreş, Boks, Kick Boks, Muay Thai, Wushu, Karate ve Taekwondo branşlarında müsabık olan, kategori fark etmeksizin Milli takım seviyesine ulaşmış, uluslararası dereceleri olan ve en az bir Türkiye şampiyonluğu bulunan, gönüllü katılım sağlayan, 7 kadın (%50) ve 7 erkek (%50) olmak üzere toplam 14 sporcu sporcu oluşturmaktadır. Çalışma grubu oluşturulurken her branştan bir kadın ve bir erkek sporcu seçilmesine dikkat edilmiştir. Çalışma grubunun demografik bilgileri içerisinde müsabık oldukları branşlar ve branşa göre katılımcı sayısı ayrıca belirtilmiştir. Çalışma grubu oluşturulurken, bireysel spor branşları içinde araştırmacıların ulaşma bilirliği dikkate alınmıştır. Nitekim bu tür araştırmalarda, genel olarak küçük örneklem ile çalışabilir. Bazen örneklem amaca yönelik seçilmiş bir (n=1) kişi de olabilmektedir (Patton, 1990; Türnüklü, 2000).

Verilerin Toplanması

Katılımcılara kişisel görüşme (röportaj) tekniği ile yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları yöneltilerek yapılan yüz yüze ve telefon görüşmesi aracılığıyla veriler elde edilmiştir. Katılımcıların ses kayıtlarının alınacağı ve sorulara verdikleri cevapların gizlilik esasına uygun olacağı, kimliklerini ortaya çıkaracak herhangi bir bilginin kullanılmayacağı sözlü olarak belirtilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan 4 soru (yaş, cinsiyet, branş, spor yapma yılı, dereceler) içeren kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış 5 sorudan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmasında, araştırmacılar haricinde 5 uzman görüşü alınarak aynı anlamı içeren benzer, düşük cümle yada amacı kapsamayan sorular çıkartılarak, elde edilen verilerin temalarını oluşturacağı belirlenen sorularda karar kılınmıştır. Katılımcılara görüşme esnasında yöneltilen sorular aşağıda yer almaktadır;

1.Kronizm, nepotizm ve favorizm kavramlarını anlamlarını biliyor musunuz ? (Katılımcıya kavramlar hakkında bilgi verilir)

2.Kayırmacılığın sizde karşılığı nedir? Sizce bu davranış bir problem midir? Ayrıca hedeflerinize engel olabilir mi?

3.Kayırmacılık ile karşılaştığımız oldu mu? Oldu ise bahseder misiniz?

4.Sizce sporda kayırmacılık temelli davranan kimler olabilir?

5.Sporda kayırmacılık temelli davranışlara çözüm önerileriniz nelerdir?

Verilerin Analizi

Katılımcılarla yapılan görüşmeler 10/15 dakika arası zaman diliminde gerçekleşmiştir. Görüşmeler akıllı telefonun ses kayıt özelliği kullanılarak kayıt oluşturulmuştur. Katılımcılar ile yapılan görüşmeler her bir araştırmacı tarafından birden fazla dinlenerek, vermiş oldukları cevaplar bilgisayar ortamında yazılı dokümana dönüştürülmüştür. Verilerin analiz kısmında içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi öncesinden belli olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkarılmasını sağlayan, derinlemesine analiz yöntemi olarak bilinmektedir. Elde edilen verileri açıklayacak kavram ve ilişkilere ulaşmak adına gerçekleştirilmektedir (Kurt, 2013; Kvasoğlu, Özer ve Yenel, 2016). İçerik analizi, araştırma bilgisinin yayılması ve daha fazla uygulama, politika, araştırma ve toplumun algısını şekillendirme açısından önemli role sahip araştırma sentezleridir (Suri ve Clarke, 2009; Çalık ve Sözbilir, 2014). İçerik analizinde önemli iki konu olarak yöntemin tarafsız ve sistematik olması gerektiğidir (Koçak ve Arun, 2006). Yapılan kişisel görüşmelerden elde edilen ham verileri her bir soruya verilen yanıtları içeren bir tablo oluşturulmuştur. Verilerin analiz sürecinde tablodaki veriler kodlanmıştır. Kodlama yapılırken kelime-cümle şeklinde olmasına özen gösterilerek, verilen cevapların birbiri ile ilişkisi, farklılıkları tespit edilerek araştırma temaları oluşturulmuştur. Oluşturulan temalar yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları üzerine yazılmış ve veriler yorumlanmıştır. Betimlenen ve yorumlanan veriler üzerinden araştırma sonuçları yazılmıştır.

Tablo 1

Sporcuların Demografik Bilgileri

Branş	Yaş	Cinsiyet	Spor Yaşı	Dereceler
Güreş	21	Kadın	10	Türkiye 1. Uluslararası Turnuvalar 3.
Güreş	27	Erkek	13	Türkiye 1., Balkan 2.
Boks	24	Kadın	11	Türkiye 1. Dünya 2. Avrupa 1.
Boks	25	Erkek	10	Türkiye 1. Uluslararası Turnuvalar 3.
Kick Boks	30	Kadın	14	Türkiye 1. Avrupa 1. Uluslararası Turnuvalar 1.

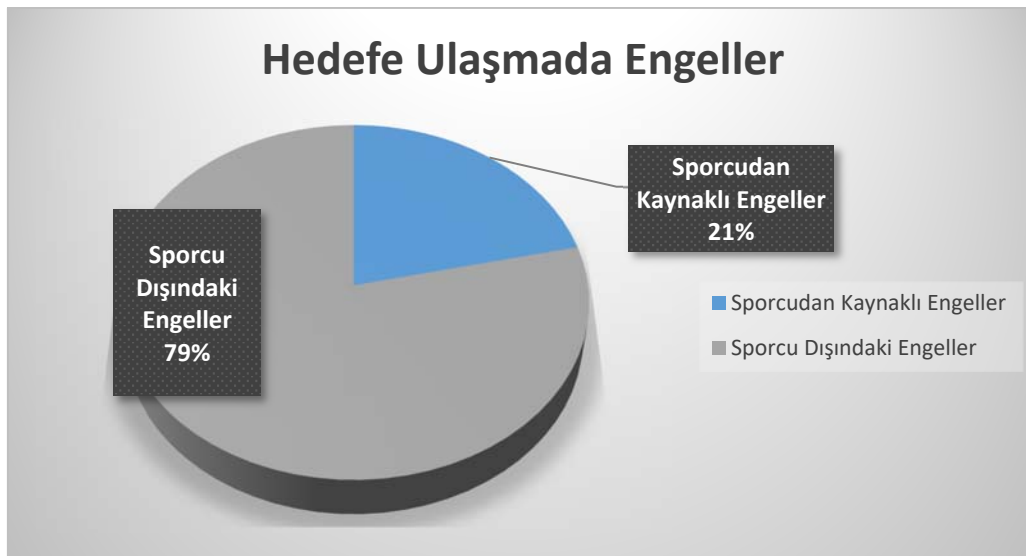
Kick Boks	26	Erkek	10	Türkiye 1. Avrupa 2. Uluslararası Turnuvalar 1.
Wushu	25	Kadın	10	Türkiye 1. Avrupa 2.
Wushu	27	Erkek	12	Türkiye 1. Avrupa 1. Uluslararası Turnuvalar 1.
Muay Thai	24	Kadın	10	Türkiye 1. Dünya 1. Avrupa 1.
Muay Thai	28	Erkek	12	Türkiye 1. Avrupa 2. Uluslararası Turnuvalar 1.
Taekwondo	22	Kadın	11	Türkiye 1. Uluslararası Turnuvalar 1. ve 2.
Taekwondo	23	Erkek	10	Türkiye 1. Uluslararası Turnuvalar 3.
Karate	25	Kadın	10	Türkiye 1. Uluslararası Turnuvalar 1. ve 2.
Karate	25	Erkek	11	Türkiye 1. Uluslararası Turnuvalar 2. ve 3.

Tablo 1’de görüldüğü üzere katılımcılar; yaş aralığı 21-30 arası, 7 kadın ve 7 erkek, en az 10 yıl sporcu geçmişine sahip, Türkiye şampiyonu ve uluslararası dereceleri olan toplam 14 dövüş sporcularıdır.

Bulgular

Verilerin analiz neticesinde, sporcuların hedeflerindeki engeller, Milli takım seçmelerinde, kamplar ve kulüp maçlarında bazı sporcuların kayırılması, ayrıca soruların açık uçlu olmasına paralel, hedeflerine engel olabilen durumlardan bahsetmeleri üzerine iki tema ortaya çıkmıştır. Temalar; hedefe ulaşmadaki engeller ve antrenör, hakem ve yöneticilerinden kaynaklı (Favorizm, Kronizm ve Nepotizm) kayırmacılık davranışlardır.

Hedefe Ulaşmada Engeller

Şema 1: Hedefe ulaşmada engellere ilişkin dağılım.

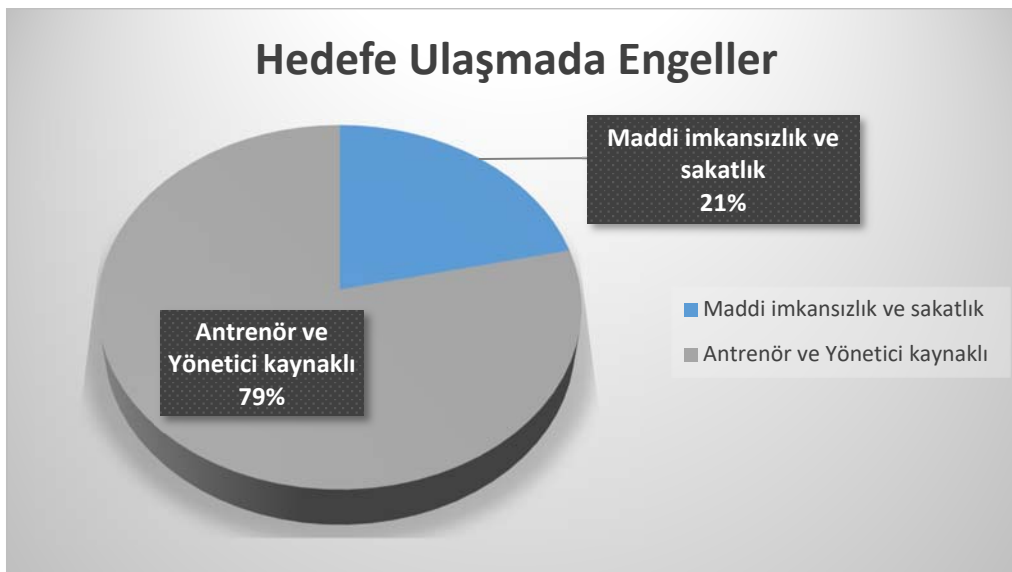
Sporcular hayatlarının her döneminde mutlaka belli hedefleri olan ve bu hedeflere ulaşmak adına birçok mücadelenin içinde olmaktadır. Çalışma grubu oluşturan sporcuların tamamı öncelikli hedeflerine ulaştıklarını (Milli sporcu olma), ancak devamın oluşan hedeflerine ulaşma kısmında zorluklarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Sporcuların hedefe ulaşmadaki engelleri kendilerinden ve kendileri dışında oluşan etmenlerden kaynaklı olduğu açığa çıkmıştır. Şema 1’deki kodlama

verilerine göre, katılımcılardan 3 sporcu (%21) hedefe ulaşmada sporcudan kaynaklı engellerin olduğu görüşünü belirtmişlerdir.

K6; *hedeflerime ulaşmadaki en büyük engel aslında maddi durum, antrenmanlar, beslenme ve okul bu döngü içinde ailemin maddi durumu kötü olması sebebiyle çok zorlandım. Milli sporcu olunca her şey daha iyi olur sandım ama maalesef maddiyat hep engel olmuştur.*

K10; *hedeflerimin bazıları yani ilk olanlarına ulaştım, ama daha sonra ciddi sakatlık yaşadım antrenmanda olduğu için ameliyat masrafları bana yani aileme kaldı ancak maddi imkanlar yetersiz kaldı. Maalesef hem sakatlık hem maddi imkanlar bana engel oldu.*

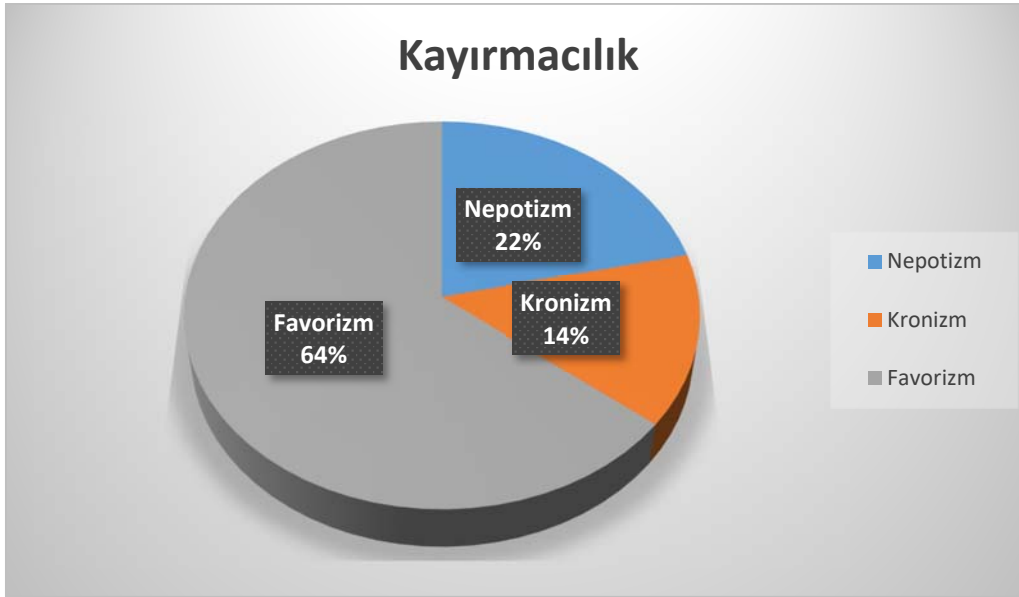
K14; *İlk hedefim Milli sporcu olmaktı oldum da ama ilerleyen dönemde sakatlık yaşadım ve bir daha toparlanamadım. Benim için en büyük engel sakatlık olmuştur.*

Şema 2: Hedefe ulaşmada engellere ilişkin kodlama.

Şema 1 ve 2' deki verilerin diğer sonucuna bakıldığında araştırmaya katılan 11 sporcunun (%79) hedefe ulaşmada sporcu dışındaki engellerin olduğu görüşünü belirttikleri görülmektedir. Katılımcı 11 sporcunun vermiş oldukları cevaplardan ortak görüş olarak; antrenör, hakem ve federasyon yöneticilerinin yapmış oldukları davranışlarla bazı hedeflerine ulaşmada engel olduklarını belirtmişlerdir. Örnek olarak, K8; *uluslararası ödüllü bir turnuvada derece yaptım. Ödülün gelmesini beklerken bir yönetici beni aradı ve bir kısmını bize vermen gerekli dedi, bende kabul etmedim sonrasında direk yüzüme artık milli takıma giremezsin dedi. Öyle de oldu seçme maçlarında hep dereceye girdim ancak disiplinsiz davranış vs.. eklediler çağırmadılar.* Örnek olarak verilen bu ifade ile diğer katılımcıların benzer sporcu haricinde gelişen engeller olarak devam etmektedir. Dolayısıyla katılımcıların açık uçlu soru devamında gelişen, hedeflere engel olan davranışlar sonucunda oluşan tema neticesinde, sporcuların çoğunluğunun (%79) antrenör ve yöneticiler tarafından hedeflerinden uzaklaştırıldığı buna bağlı olarak çeşitli örneklerle dile getirmişlerdir.

Kayırmacılık; Favorizm, Kronizm ve Nepotizm

Şema 3: Kayırmacılık; favorizm, kronizm ve nepotizm davranışlarına ilişkin kodlama

Katılımcıların cevaplarına ilişkin oluşturulan ikinci temada kayırmacılık davranışlarının sınıflandırılması ve kayırmacılık yapan bireylerin davranış biçimlerinin belirtildiği bu bölümde, şema 3'e göre; sporcuların 9'unun (%64) favorizm, 3'nün (%22) nepotizm ve 2'sinin (%14) kronizm kayırmacılık davranışlarına maruz kaldıkları verdikleri cevaplar neticesinde oluşturulmuştur.

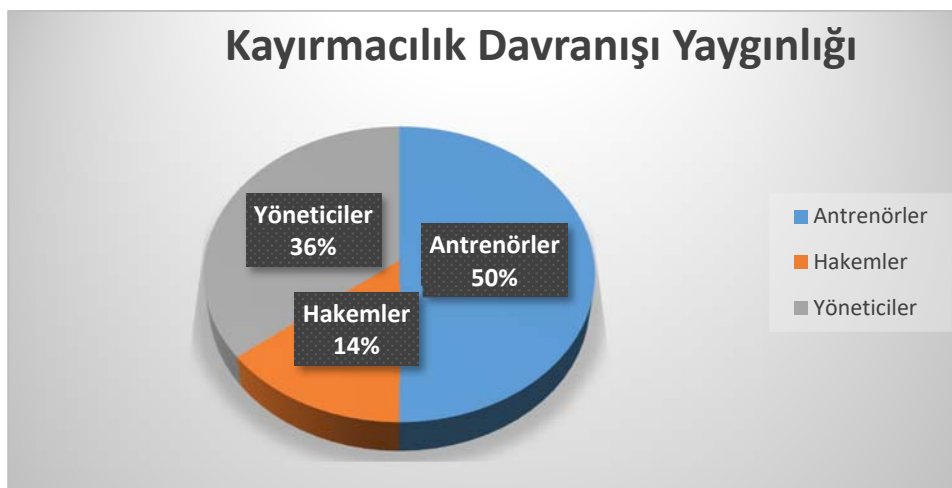
Favorizm; katılımcıların kayırmacılık davranışlarında en çok rastladıkları olan favorizm ile ilgili, K1; *Her ne kadar Milli sporcu olsam da henüz yolun başındayım, ama artık bu adam kayırmacılık yüzünden sporu bırakma noktasına geldim. Özellikle bahsettiğiniz kayırmacılık türlerinden olan favorizm dost, arkadaş, tanıdık kişilerin kayırılmasını kaç kez yaşadım ben bile unuttum. Milli takım seçmelerinde antrenörlerin kulüplerindeki sporcuları sanki maça 1-0 önde başlıyor, ben ilk olarak 16 yaşında milli oldum o tarihten bu zamana kadar sürekli olarak karşılaştım. Hakemler bile milli takım antrenörünün maçına yanlı davranıyor, federasyon görevlileri tanıdıkları birinin kızı olduğu zaman nasıl kayıracıklarını şaşıyor artık.* Bu bağlamda eş, dost, arkadaş kayırmacılığına maruz kalan katılımcının ifadeleri bu yöndedir. Aynı duruma K3; *Gençler kategorisinde dövüştüğüm zamanlarda, milli takım seçmelerinde 1. olmama rağmen, eski Milli takım antrenörü benim yerime arkadaşının kızı 2. olan sporcuyla uluslararası turnuvaya götürdüler. Bu benim başıma gelen daha kaç arkadaşımın başına geldi sayısız. Ama büyükler A Milli dönemimde olmadı. Benzer bir diğer katılımcı ise, K7; eş, dost, arkadaş, tanıdık kayırmacılığını benim milli takım kampı ve maçlarda, antrenörler, hakemler ve federasyon yöneticilerinin neredeyse hepsinden gördüm. Gençlerdeyken 2 yıl boyunca sponsor olan bir firma sahibinin yakınına sürekli olarak kayırdılar. İleriki dönemde kendi bıraktı ve ben Milli oldum. Daha sonra bana yapamadılar çünkü*

yapacakları kimse yok ama tanıdığım her sporcuya yapıldı hatta bir yıl birine, diğer yıl bir önceki kayırılana bile çünkü arkadaşın da arkadaşı var yani bu bizim branşta adet haline gelmiş. Örnek olarak verilen bu ifadelere paralel 6 katılımcı benzer ifadelerde bulunmuşlardır.

Nepotizm; katılımcıların diğer kayırmacılık davranışlarına maruz kaldıkları kan bağı, akraba kayırmacılığı olan nepotizm olarak kayıtlara geçmiştir. Nepotizme katılımcıların ifadeleri açısından; K5; *milli takım seçmelerinde kilomda üst üste şampiyon olduğum dönemlerde, bir hakemin kızı da aynı kilomda dövüşüyordu. O sporcuyla her maçında kesinlikle ceza puanı verdiler. Maçlarda hep tüm hakemler haksız yere çok puan bastı, Avrupa şampiyonası seçmesinde bana ceza puanı verip, o sporcuyu götürdüler. Hatta bir dönem sakatlanmıştı seçmelere girmeden kampa çağırıp yine onu turnuvaya dahil ettiler ve bana bir alt kilo boş ona düş dediler. İlahi adalet düştüm ve Avrupa şampiyonu oldum, ama neler çektiğimi kimse bilemez. Birkaç yıl sonra bu kez bir antrenörün kızı aynı şekilde kiloma geldi ve beni kampa hiç çağırmadılar. Açıklama olarak o, daha teknik dediler bende küstüm ve sporu bıraktım. Akraba kayırmacılığına en çarpıcı örnek olarak katılımcının yaşamış olduğu bu durum net bir şekilde verilebilir.*

Kronizm; katılımcıların ifadeleri üzerine son olarak, kronizm tipi kayırmacılık davranışı için, K10; *sporda kayırmacılık yaşamıştım ama nepotizm sınıfında yer aldığımı Siz söyleyince daha net anladım. Çok başarılı olduğum dönemde sosyal medya üzerinden sadece politik görüşüm içerikli ama vatana millete olumsuz olacak bir şey değil, normal bir paylaşım yapmamdan dolayı üzerimde baskı yapıldı. Milli takım antrenörlerimiz sen bak bizim görüşten değilsin muhalif gruplara yönelik paylaşım yapma dediler. 20 günlük kamp sürecinde baskı, ceza uyarı kesilmedi ve kamptan gönderildim. Açıklama yok tamamen o sebepten ve branş değiştirmeme sonunda da bırakmama neden oldu. Katılımcının ifadeleri kronizm davranışına örnek olarak verilebilmektedir.*

Sporda kayırmacılık üzerine katılımcılara yöneltilen yarı yapılandırılmış görüşme formu sorularına verilen cevaplar içinde dikkat çeken ve fikir birliği anlamında yüksek oran içeren kayırmacılık davranışını yaygın olarak kimlerin yaptığı sorusu cevaplarının grafik dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2. Katılımcılara göre kayırmacılık davranışı yaygınlığı dağılımı

Tablo 2’de görüldüğü üzere, katılımcılar spor ortamında en yaygın şekilde kayırmacılığı %50 oranında antrenörlerin, %36 yöneticiler ve %14 ile hakemlerin yapmış olduğunu belirtmişlerdir.

Sonuç

Bu araştırmada çalışma grubunu oluşturan dövüş sporcularının sporda kayırmacılığın tüm ayrıntılarının değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır. Araştırma yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları, içerik analizi, tematik yaklaşım gibi birçok analiz sentezi ile çözümlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada, katılımcıların, kronizm, nepotizm ve favorizm kavramlarını daha önce duymadıklarını, görüşme sırasında öğrendikleri ancak, kayırmacılık kelimesinin kapsamında olduğunu öğrendikten sonra farkına vardıklarını dile getirmişlerdir. Kayırmacılığın çalışma grubu için ilk izlenim ve zihinlerinde oluşan karşılığın, ahlaksızca hak yenilmesine sebep olan büyük bir problem olduğu ve birçok sporcunun sporu bırakmasına hedeflerine ulaşmasında engel teşkil eden bir olumsuz davranış olarak düşündükleri tespit edilmiştir. Katılımcıların tamamının sporda kayırmacılık uygulamalarına maruz kaldıkları özellikle (%54) en yaygın maruz kaldıkları kayırmacılığın favorizm olduğu elde edilen sonuçlar arasında yer almaktadır. Yine katılımcıların tamamının cevaplarına göre, sporda kayırmacılığı antrenör, yönetici ve hakemlerin uyguladığı görülmektedir. Sporda kayırmacılığın önlenmesi adına alınabilecek önlemler ve çözüm önerileri üzerine katılımcıların tamamı, önlenmesinin zor olduğunu ancak liyakat esaslı kişilerin görev alması ve görev içinde liyakat esaslı davranması gerektiği yönünde ifadelerde bulunmuşlardır.

Sonuç olarak sporda kayırmacılık davranışlarını antrenör, yönetici ve hakemlerin uyguladığı, özellikle favorizm (eş, dost, arkadaş), nepotizm (kan bağı, akraba) ve kronizm (politik, fikir, görüş yakınlığı) gibi kayırmacılık uygulamalarının yaygın olduğu tespit edilmiştir. Sporda kayırmacılığın hedeflere ulaşmada ciddi bir engel ve sporu bırakma düşüncesine yol açtığı ve kayırmacılığın önlenmesine istinaden sporcuların karamsar düşüncede oldukları çalışma sonuçları arasında yer almaktadır.

Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına dayanarak gelecekte yapılacak çalışmalar için şu öneriler getirilebilir:

- ✓ Araştırmada elde edilen sonuçlara istinaden ilgili branşların yetkilileri gelecekte bu tip kayırmacılık davranışlarını önlemek adına buna benzer çalışmaları dikkate alabilirler.
- ✓ Sporculara kayırmacılık davranışları ölçekleri uygulanıp elde edilecek sonuçlar karşılaştırılabilir.
- ✓ Daha geniş örneklem grupları; farklı branşlardaki sporcuların kayırmacılık davranışları kronizm, nepotizm ve favorizm algıları maruz kalmaları ve düşünceleri arasındaki ilişkiler incelenebilir,
- ✓ Araştırmalarda daha fazla değişken kullanılıp daha fazla hipotez oluşturulabilir.

Kaynakça

- Asunakutlu, T. (2010). Kayırmacılığın temelleri: benzerlik ve benzemezlik. Yönetim ve örgüt açısından kayırmacılık. (Ed. Ramazan Erdem) İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Aytaç, Ö. (2010). Kayırmacı ilişkilerin sosyolojik temelleri. Yönetim ve örgüt açısından kayırmacılık. (Ed. Ramazan Erdem) İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Büte, M. (2011). Kayırmacılığın çalışanlar üzerine etkileri ile insan kaynakları uygulamaları ilişkisi: Türk kamu bankalarına yönelik bir araştırma. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 15(1), 383 – 404.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). Bilimsel araştırma yöntemleri. 27. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). Parameters of content analysis. Education and Science, 39(174), 33-38.
- Çolak, A., ve Uzuner, Y. (2004). Zihin özürü çocukların okuma yazma öğrenmeleri ve özel eğitim öğretmenleri: Yarı yapılandırılmış görüşme araştırması. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri / Educational Sciences: Theory ve Practice 4(2), Kasım / November, 241-270
- Drew, B. (2010). How does favoritism in the workplace affect other employees? <http://www.eHow.com>.
- Erdem, B., Çeribaş, S., ve Karataş, A. (2013). Otel işletmelerinde çalışan iş görenlerin kronizm (eş dost kayırmacılığı) algıları: İstanbul'da faaliyet gösteren bir, iki ve üç yıldızlı otel işletmelerinde bir araştırma. Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(1).
- Erdem, R. (2010). Kayırmacılık/Ayrımcılık. R. Erdem. (Editör). Yönetim ve Örgüt Açısından Kayırmacılık Beta Basım, İstanbul.
- Erdoğan, İ. (1997). İşletmelerde Davranış, 2. Baskı, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını İstanbul.
- Erturan-Öğüt, E. E. ve Şahin, M. Y. (2014). Political clientelism in Turkish sports federations. European Sport Management Quarterly, 14(5), 556-566.
- Indvik, J. ve Johnson, P. R. (2012). The elephant in the living room: favoritism in the workplace. In Allied Academies International Conference. Academy of Organizational Culture, Communications and Conflict. Proceedings (Vol. 17, No. 1, p. 13). Jordan Whitney Enterprises, Inc.
- Kartal, M. ve Yıldırım, Y.T. (2019). İş Hayatında Uygulanan Kronizm Davranışlarının Algılanan Kurumsal İtibar Üzerindeki Etkisi. II. International Conference on Empirical Economics and Social Science, June 20-21-22 / Bandırma – Türkiye. Bildiri Kitabı Tam Metin S:1131-1142
- Kavasoğlu, İ., Özer, U. ve Yenel, İ. F. (2016). Sporda favoritizm: mücadele sporları üzerine bir inceleme. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 14(2), 199-211.
- Kavasoğlu, İ. (2017). Kayırmacılık temelli ilişkilerin futboldaki görünümü. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- Kavasoğlu, İ. ve Yenel, İ. F. (2017). Futbol haberlerine kayırmacılık perspektifinden bir analiz. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi , 19(4), 115-135.
- Kavasoğlu, İ. ve Yenel, İ. F. (2018). Favoritizm in football from the referee's perspective Hakemlerin gözünden futbolda kayırmacılık. Journal of Human Sciences, 15(4), 2509-2532.
- Kluger, J. (2011). Playing favorites. Time, 178(13), 44-50.
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik analizi çalışmalarında örnekleme sorunu. Selçuk İletişim, 4(3), 21-28.
- Kolasa, B. J. (1969). İşletmeler için davranış bilimlerine giriş (Çeviri: Kemal Tosun, Fulya Aykar, Tomris Somay ve Mirgün Menteşe), İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme ve İktisat Enstitüsü Davranış Bilimleri Ens. İstanbul.
- Korn, M. (2011). Managing ve Careers: Playing Favorites. The Wall Street Journal, 258(50), B4.
- Kurt, A.A.(2013). Araştırmaların raporlaştırılması. Kurt, A.A. (Ed.). Bilimsel araştırma yöntemleri içinde (s.165-190). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayınları.
- Larousse, M. (1992). Büyük lügat ve Ansiklopedi. İstanbul: Sabah Yayınları.

- Özkanan, A. (2013). Yönetimde kayırmacı uygulamalar üzerine nitel bir çalışma. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Isparta.
- Patton, Q., M. (1990). Qualitative evaluation an research methods (2nd ed.). London: Sage Pub.
- Suri, H. ve Clarke, D. (2009). Advancements in research synthesis methods: From a methodologically inclusive perspective. *Review of Educational Research*, 79(1), 395-430.
- Sutter, M. ve Kocher, M. G. (2004). Favoritism of agents—the case of referees' home bias. *Journal of Economic Psychology*, 25(4), 461-469.
- Şimşek, M. Ş., Çelik, A. ve Akgemci, T. (2015). Davranış bilimlerine giriş ve örgütlerde davranış. 9. Baskı E-kitap, Eğitim Yayınevi, Konya.
- TDK (1988). Türkçe Sözlük. Ankara, Türk Dil Kurumu.
- Turan, M. (2020). Spor bilimleri fakültelerinde görev yapan akademik personelin nepotizm ve kronizm düzeylerinin incelenmesi. Doktora Tezi; Atatürk Üniversitesi, Kış Sporları ve Spor Bilimler Enstitüsü, Spor Yönetimi Ana Bilim Dalı, Erzurum.
- Tümüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6(4), 543-559.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.